

дин із головних предметів гордості ужгородців — древній замок, що височіє у східній частині міста і помітний практично з усіх куточків.

З

аснування замку припадає на IX-XIII ст., тобто на часи Київської Русі. Згадки про існування укріплення Гунґ на час переходу угорців у кінці IX століття через Карпатські перевали у Тисо-Дунайську низовину зустрічаємо в угорських літописах XIII століття, у яких також описаний мужній слов'янський князь Лаборець. Дружина князя зазнала поразки від угорців, а сам Лаборець був убитий у східній Словаччині біля річки, яка тепер зветься Лаборець. У річку Лаборець впадає Уж. Із замком пов'язані легенди та перекази, навіяні таємничістю та романтичністю. Одна з них про князівну Ужгородської фортеці, красу якої знали аж у далеких краях. У ті часи переходили через кордон польські війська і напали на наші міста та села. Один із польських воевод задумав здобути Ужгородський замок. Аби довідатися, як це можна зробити, переодягнувся незнайомим паном і заїхав до фортеці. Тут випадково познайомився із князівною. Дівчина в нього закохалася та розповіла йому, як можна здобути замок через потайний хід, таємницю якого знали лише члени родини володаря замку. Але батько довідався про зраду і віддав наказ живою замурувати дочку в стіну замку, а її коханого наказав стратити. З того часу, як розповідає легенда, опівночі починає ходити по замкові привид в образі дівчини, яка шукає свого коханого, а з першими півнями зникає, щоб назавтра опівночі знову вийти на пошуки свого кохання.

У кінці XIII - початку XIV століття Ужгородський замок значно укріплюється, розпочинається будівництво кам'яної фортеці. Можливо, саме тоді на подвір'ї замку збудовано церкву, фундамент якої бачимо і зараз. Принаймні, від 1284 року зберігся документ, що згадує священика цього храму — Штефана. Згодом, у 1646 році у цій церкві було прийнято Ужгородську унію, а у 1996 році у замку відбулися великі урочистості з нагоди ювілею унії.

З

а час свого існування фортеця зазнавала численних реконструкцій. У 1653 році були укріплені зовнішні оборонні стіни, у 1658 — в'їзд до фортеці, про що свідчить напис над вхідною аркою "A.D. 1658". Мабуть, тоді ж споруджено з лівого боку під'їзду відкритий камін, біля якого грілася варта. Із правого боку, біля основи внутрішньої арки, знаходиться великий камінь з висіченою у ньому ямкою, де гасили смолоскипи. Трохи раніше, у 1598 році, було відбудовано вхід у головний корпус та головну будівлю замку — палац. Над в'їзною брамою корпусу є дата (1598 рік), коли було завершено одну з перебудов. Над датою зображено чотирьох дроздів — родовий герб Другетів. Обабіч герба, а також у підвальному ярусі з боку рову, видніються бійниці.

Наприкінці XVI століття замок остаточно набуває сучасного вигляду. Із трьох боків фортецю було оточено вирубаним у скелі сухим ровом 15-20 метрів завширшки і 5-ю метрів глибиною, а з північного сходу її захищало круте урвище. Фортеця огорожує площу у два з половиною гектари. Власне палац стоїть на краю крутого північного схилу Замкової гори. Це масивна двоповерхова споруда у стилі ренесансу. Його форми повторюють обриси фортеці. У випадку взяття ворогом кріпосних стін замок міг самостійно оборонятися далі. Його, як і зовнішні укріплення, теж оточували з трьох боків рови, через які зі сходу перекинута міст. Спершу він був підвісний, у наш час замість нього побудовано звичайний дерев'яний міст на опорах.

Зовні замок має вигляд круглої оборонної споруди у формі трапеції, на кожному куті якої розміщені бастіони, трохи висунуті у бік рову і з'єднані фортечною стіною. На кутових баштах було встановлено артилерію, що тримала під обстрілом усі підступи до замку. П'ятий бастіон, кілевидної форми, знаходиться з північного фасаду замку. Поруч із цим бастіоном колись була ще одна брама, що вела до замку, її залишки збереглися до нашого часу. Вона з'єднувала замок із зовнішнім, так званим "гусарським" замком, побудованим із дерева.

У середині замку є невелике квадратне подвір'я розміром 25 на 25 метрів з колодязем, що постачав гарнізон водою. Його видобрано у скелі глибиною понад 40 метрів, із яких 17 складає водяний стовбур. Під землею знаходяться місткі підвали-каземати, що слугували складськими приміщеннями. У правому крилі замку була в'язниця із камерою для катувань. Зі сходу до замку прилягає флігель. Його збудували як одноповерховий, згодом надбудували другий поверх. Житлову надбудову зроблено також на південно-східному бастіоні. Із господарських споруд вціліла конюшня у південно-західному кутку подвір'я. У палаці нараховується понад 40 приміщень. Найбільший зал замку, так званий рицарський, що міститься на другому поверсі, було перетворено на внутрішню каплицю. У 1857 році її розписав Фердинанд Видра. Приблизно тоді ж сусідні зали оздоблено ліпкою, розписом, сусальним золотом. Зараз цей декор вже частково відновлено. П'ятиярусний сад із рідкісними квітами, кущами, деревами та п'ять парків колись оточували Ужгородський замок, надаючи йому неповторної краси. Сад прикрашали статуї і фонтани.

У

1728 році замок охопила пожежа, після якої третій поверх так і не було відбудовано. У 1773 році Марія-Терезія на прохання Андрія Бачинського передала Ужгородський замок Мукачівській єпархії, яка розмістила тут духовну семінарію. Ужгородська духовна семінарія діяла як «королівсько-єпископський ліцей». У перший навчальний рік тут було всього 23 учні. Навчання вели руською мовою чотири доктори теології. У грудні 1778 року замок, що з розвитком артилерії втратив своє військово-стратегічне значення, був повністю переданий семінарії. Покровителями закладу вважалися три святителі Східної Церкви — Іоанн Златоуст, Василій Великий і Григорій Богослов.

Закарпатський краєзнавчий музей було створено 20 червня 1945 року. Спершу він розташовувався у 17-ти приміщеннях колишнього жупанату, де нині знаходиться художній музей. У 1950 році краєзнавчий музей мав уже 6951 експонат. У дворі музею встановили чавунну фігуру Геракла, що бореться з лернейською гідрою. Це найстаріша зі скульптур, встановлених в Ужгороді. Сюди її перевезено 1947 року з с.Ужжа, де вона стояла на фонтані санаторію, зруйнованого ще у Першу світову війну, її автор В.Кінне. Відліто скульптуру на заводі у Тур'їх Реметах.

На початку 80-х років створено відділ народного мистецтва з особливо багатою колекцією музичних інструментів. У 1990 році створено відділ духовної культури й історії релігії. Експонатом європейського значення відділу природи є скам'янілий кістяк риби тунця, якому 46 млн. років. Розмаїтими є етнографічні колекції музею, одних народних вишивок тут налічується понад дві тисячі зразків. Серед найцінніших археологічних зібрань - одна з найбільших в Україні колекція бронзових виробів. Це три тисячі предметів, більшість яких датується XI-XII століттям до н.е., коли Закарпаття було одним із центрів бронзолivarного виробництва Середньої Європи.

У нумізматичній колекції 13 тисяч римських, австрійських, угорських, польських, українських, російських, чеських та інших монет. Цілу колекцію складає холодна і вогнепальна зброя XIV - початку XX століття. Серед манускриптів музею — Королівське Євангеліє 1401 року та Мукачівський Псалтир XIV століття. Серед стародруків Біблія Ф.Скорини 1519 року, Острозька Біблія І.Федорова 1581 року, перший український словник П.Беринди 1627 року, понад сто фоліантів XVII-XVIII століття старослов'янською, латинською, угорською, німецькою та іншими мовами.

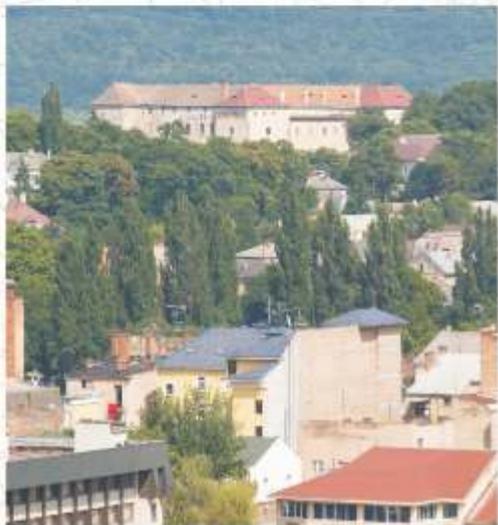
Великою є колекція виробів цехового ремесла: кераміка, ювелірні, шкіряні та мідні вироби, оригінальні форми для тістечок. Тут же цехові статуї, знаряддя праці. Ці експонати свідчать, що Ужгород завжди виходив оновленим і зміцнілим із численних випробувань.

У 2002 році відкрито музей президента Карпатської України Августина Волошина.

Uzhhorodians pride in their castle, an ancient monument that dominates its Eastern part, and is visible in the city, and from afar. The Hunh fortification is known from the 9th century Hungarian manuscripts, when their tribes crossed the Carpathian passes on the way to the Danube valley, and were met by Prince Laboretz with his troops. Unluckily they lost the battle, and the Prince himself was killed on the territory of modern Eastern Slovakia where the Uzh and the Laboretz rivers join. The Castle legends are full of mysteries. One of the most romantic legends is that of a Polish chieftain, who disguised himself and penetrated its walls only to be confronted by a beautiful but treacherous princess who, because of her passionate love, betrayed the secret entrance to the castle; the Father, having found her treachery out, ordered to have her immured in a tower, and her lover to be executed, and since then, as the legend has it, every midnight the ghost of that beauty haunts the castle in search of her lost lover, vanishing with the first cock's crows, only to be again on her paths the following midnight...The legend is both endemic and universal: the «secret entrance» to the castle would be prone to betrayal throughout its history.

At the beginning of the 13th century the Castle had been fortified thanks to king Bejla IV who tried to protect the Northern Hungarian borders against a potential Mongol threat and worsening relations between Hungarian and Galician rulers. The church, the foundation of which is undug, presumably was built at that time; the records of 1284 preserved its priest's name Stephan. That church saw the adoption of Uzhhorod Union of 1646, and its modern jubilee was held at its site in 1996.

During its fortress status, the castle underwent numerous reconstructions. Its entrance was enforced with large stones installed into the walls. Even today one can see the cuts where chains of the lifting bridge were fastened; and the castle was turned into the main key point in the Gabsburg's Carpathian domain (Drouhets became devoted vassals of the Gabsburgs).

At the end of the 16th century the castle got its modern structure. The fortress was protected by a rockcut dry ditch from three sides; the ditch was 1520 m wide and 510 m deep. The very castle stands on edge of the northern slope of Castle Hill, and its shape is that of the fortress, its two storeys have the imprint of the Renaissance; the building itself was surrounded by a three side ditch for defence and the lifting bridge, (and now simple wooden bridge on props). The exit gate bears the date 1598, when it was once again rebuilt. Over the date there is the Drouhets' coat of arms: four thrushes. Inside the castle there is a small yard with a 40 m deep well. Underground as usual there were stores and a jail with a torture chamber. The stable where Zaporizhzhia cossacks, invited by Juri Drouhet fighting with the Transylvanian prince Habor Betlen, kept their horses, - stands there; they invaded Humenne and even came up to Kosice.

In 1649 cossacks once again appeared near Uzhhorod. Juri Rakotsi concluded the agreement with Bohdan Khmelnytsky and they went to Poland in 1657 but were defeated by Lubomyrsky who came to ruin Transcarpathian villages and towns; Uzhhorod suffered too; and the castle was reconstructed once again in 1658 of what we have the sign over its entrance arc. The castle survived several sieges, and invasions including that of Ferents Rakotsi with local Rusins who took it in 1704, until a great fire of 1728 when its third storey burnt down and was never renewed. In 1773 the empress Maria-Terezia presented it to the Mukachiv See, and it was turned into a seminary, its main knights hall becoming a chapel with 1857 murals by Ferdinand Vydra now partly renewed. The Seminary's saint patrons of the Orthodox creed: Jan Goldmounhed, Basil the Great, and Gredory Divine. Both teachers and students compiled and published "History Domus", an account of school life. The number of students was 120-150. The teaching was in Rusin. After bishop Bachynsky's death the language of instruction turned Latin but that of explanation was vernacular folk. The instruction of pastoral service and rites always remained non-Latin, and after the Revolution of 1848 the Bishop V.Popovych renewed the native language instruction, but soon it was again cancelled. Well-known scholars of the seminary were Hryhory Tarkovych, Ivan Kutka, Petro Petretsky, Lazar Pavlovych, Andryj Baludjansky whose brother was the first rector of Petersburg University. The Greco-Catholic clergy of Transcarpathia were the graduates of this seminary. Among the seminary's graduates we find A.Voloshyn, bishops Ivan Pastelij, Anton Papp, Ivan Semedij, Josyph Holovatch, Ivan Marhitych. German soldiers occupied the seminary in 1944, and in several months the red army men quartered there. Only thanks to the bishop Romzha one wing of the seminary was temporarily given back to 30 seminarists who obtained "accelerated" divine instructions and ordainment (the last for the following 50 odd years). In 1947 the militia took its two buildings , and then it existed within the Greco-Catholic Cathedral until the murder of bishop Romzha in 1949. T.Romzha's Spiritual Academy was opened in the 1990ies, and is in Mynaj area.

